

FORMATION OF THE CULTURE OF HANDLING CHEMICALS AS A SIGN OF GENERAL HUMAN CULTURE

Anichkina Olena

PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Head of the Chemistry department,

Romanyshyna Liudmyla

Dr. hab. in Pedagogy, Professor
Chemistry department

Vilensky Volodymyr

Dr. hab. in Chemistry, Professor
Chemistry department

Karabinska Svitlana

Student of Higher Education
of the Second (master's) Level

Zhytomyr Ivan Franko State University, Ukraine

Поширення хімічних речовин і постійний контакт із ними, навіть в умовах побуту, є одним із викликів сучасної людини. Готуватися до використання хімічних речовин у побутовій та професійній діяльності слід розпочинати з найменшого віку, коли вперше відбувається знайомство з матеріалами, предметами та їх складовими: на дотик, смак, зорово тощо. Таким чином, формуються ази культури поводження з хімічними речовинами, які дозволяють реалізувати життєдіяльність безпечно та раціонально. Проте системне формування культури поводження з хімічними речовинами реалізується вчителям хімії, адже саме вони знайомлять учнів із основами будови та властивостями речовин, використання яких є звичним і усталеним у побуті. Формування такої системи правил виступає передумовою набуття раціональних способів поведінки, орієнтованих на збереження власного здоров'я, здоров'я оточуючих і первозданного стану довкілля, як середовища існування людини.

Проведення широкої просвітницької роботи та популяризації раціонального використання хімічних речовин у побуті дозволить говорити про формування культури поводження з хімічними речовинами в побуті, а також закладе основи для майбутньої професійної діяльності тих, хто обере собі хімію за фах.

Аналіз модельних програм із хімії для закладів загальної середньої освіти [2, 3] засвідчує включення окремих поширених: олія, кухонна сіль, цукор, сода харчова, оцет столовий, мило, крохмаль, крейда, нашатирний спирт; і вперше включених: майонез, антацидні препарати, харчові барвники тощо.

Результати міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018 [1, с. 54] засвідчили, що більше чверті (26,4%) учнів (15-річних підлітків) в Україні не досягали навіть базового рівня природничо-наукової грамотності в умовах традиційного (аудиторного) навчання, а за результатами дослідження PISA-2022 [4, с. 51] таких учнів стало більше третини (34,00%). При цьому слід зазначити,

що базовий рівень — це рівень, на якому учні здатні виконувати завдання, що передбачають принаймні мінімальну підготовленість і спроможність мислити самостійно [4, с. 42]. Ситуація погіршилася довготривалим дистанційним навчанням, адже хімія, як і інші природничі науки, потребує безпосереднього контакту з речовинами, проведення хімічних реакцій власноруч, спостереження за ознаками проходження реакцій та їх виявлення (запах, колір, агрегатний стан, ступінь дисперсності тощо), тобто безпосереднього формування відчуттів, а на їх основі компетентностей з хімії та безпеки поводження з хімічними речовинами.

У державі існує нагальна потреба в фахівцях наукоємних і високотехнологічних галузей [5], яка на сьогодні реалізується через організацію інтегрованої природничого-математичної освіти (STEM-освіти), яка потребує сформованості дослідницької компетентності та значного запасу практикоорієнтованих компетентностей вчителів, і хімії зокрема, адже така освіта орієнтована на поглиблене вивчення технік і технологій і потребує достатнього вихідного рівня володіння компетентностями з хімії, біології, фізики, математики тощо.

Проте не всім потрібно бути інженерами та технологами, пізнати всю глибину хімічної науки, проте кожному слід володіти невеликим переліком компетентностей правильного поводження з хімічними речовинами, які людина використовує в побуті, усвідомлення кожним членом суспільства використання хімічних речовин у безпечному форматі. Сучасне додаткове антропогенне навантаження на довкілля спричинене воєнними діями на території України стане руйнівним чинником для життєдіяльності українців у майбутньому, коли безліч матеріалів збройного походження почнуть перетворюватися та мігрувати в довкіллі.

Ми пропонуємо здобувачам вищої освіти другого (магістерського) рівня освітньої програми «Середня освіта (Хімія)» серед вибірових освітніх компонент підготовки «Основи хімічної безпеки», яка дозволить ознайомитися з основними загрозами та формувати в майбутнього покоління здатність їх зменшувати або принаймні намагатися уникати. Саме вчителі мають розпочати роботу щодо формування критичного ставлення людей до інформаційних загроз про катастрофічні наслідки антропогенного забруднення довкілля. Кожен із нас має усвідомлювати те, що наслідки є, вони критичні, проте і спекулювання інформацією часто стається.

Розуміння властивостей основних використовуваних людиною речовин і їх здатності перетворюватися, дотримання правил поводження з ними максимально забезпечить населення від негативного впливу неконтрольованого використання. Адже користь і шкода хімічних речовин залежать від їх використання людиною, мірою використання має буди усвідомлена поведінка, сформована культура поводження з хімічними речовинами.

Список використаних джерел

1. Мазорчук М., Вакуленко Т., Терещенко В., Бичко Г., Шумова К., Раков С., Горох В. та ін. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2018. Український центр оцінювання якості освіти. 2019. 439 с.
2. Модельна навчальна програма «Хімія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Лашевська Г. А.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 16 серпня 2023 року № 1001).
3. Модельна навчальна програма «Хімія. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор Григорович О. В.) «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 27.12.2023 № 1575).
4. Національний звіт за результатами міжнародного дослідження якості освіти PISA-2022 / кол. авт. : Г. Бичко (осн. автор), Т. Вакуленко, Т. Лісова, М. Мазорчук, В. Терещенко, С. Раков, В. Горох та ін. ; за ред. В. Терещенка та І. Клименко ; Український центр оцінювання якості освіти. Київ, 2023. 395 с.
Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text>

СТИЛІСТИЧНІ ФУНКЦІЇ ДІАЛЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ В ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛІ

Савчин Тетяна Олександрівна

кандидат філологічних наук, доцент

Кафедра української та іноземних мов

Тернопільський національний технічний університет

імені Івана Пулюя

Діалектна лексика - це характерна мова для певного регіону. Вважається, що діалектизми є відхиленням від літературних норм, тобто «правильної мови». Але варто відзначити, що вони виділяються на всіх рівнях мови - акцентуаційному, фонетичному, словотвірному, фразеологічному, лексичному та граматичному.

Якщо в науковому просторі існують думки, що літературна мова є «наддіалектною», то що ж являє собою сам діалект? Згідно з Енциклопедичним словником класичних мов Л. Звонської, діалектом є форма загальнонародної мови, яка є засобом спілкування на певній території або обслуговує соціальну групу людей [4]. Питання діалектів цікавило науковців і раніше, зокрема Іван Франко у своїй відомій статті «Літературна мова і діалекти», дійшов висновку, що «Та для нас важніше те, чи і на скільки ті діалектидоси проявили силу й охоту маніфестувати себе в літературі. Тут мусимо сказати, що лемківський діалект дуже виразно проявляє себе в численних писаннях XVII і XVIII в., що повстали на місці, де тоді почало було творити ся цікаве огнище освіти в